

Novela autorského zákona

Náhradní odměny neboli „poplatky“ z prázdných médií

Pro další díl našeho seriálu o autorském právu jsme záměrně pro toto číslo, které vychází krátce před podzimními volbami do Poslanecké sněmovny, vybrali téma, které ve společnosti jitrí emoce a spouští lavinu vášnivých diskusí. Po „poplatcích“, resp. autorských odměnách za hudbu v hospodách, u kadeřnic a v obchodech otevíráme další citlivé téma, kterým jsou náhradní odměny, chcete-li poplatky, z prázdných nosičů, jako jsou paměťové karty, harddisky, flashdisky, dříve hodně používaná prázdná CD či DVD, ale také „chytré“ mobilní telefony, tablety nebo počítače.

Účastníci vášnivých debat na sociálních sítích nebo internetu tyto poplatky zcela nesprávně označují za presumpci viny. Přestože se proti těmto poplatkům nejvíce ozývají právě piráti, tedy ti, kteří stahují hudbu a filmy z nelegálních zdrojů, nebo je dokonce na taková úložiska sami nahrávají, v žádném případě se nejedná o poplatek za krádež nebo protiprávní chování jednotlivce. Snad se mi podaří alespoň částečně objasnit, proč tyto poplatky existují a k čemu slouží.

PROČ MUSÍME TYTO POPLATKY PLATIT A K ČEMU SLOUŽÍ?

Dle litery autorského zákona se jedná o „právo (autora či jiného nositele práv) na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu“. Jinými slovy, kdokoliv z nás si může udělat kopii, nebo dokonce neomezené množství kopií svého oblíbeného filmu nebo alba své oblíbené kapely a nepotřebuje k tomu souhlas žádného autora, umělce nebo snad kolektivního správce. Kopie smíme pořizovat pro sebe nebo například rodinné příslušníky.

Když budu chtít další rohlík, musím si ho koupit. Když si budu chtít udělat kopii alba The Wall od skupiny Pink Floyd pro svého sourozence, do auta nebo na chalupu, nemusím si kupovat nový originál, prostě si ho mohu vypálit na prázdné CD nebo nahrát do počítače. A nepotřebuji k tomu souhlas ani kapely, ani autorů a ani nahrávací společnosti. Poplatek neboli náhradní odměna v rozumné míře kompenzuje tuto újmu umělcům a výrobcům.

Při současné úrovni a dostupnosti moderních reprodukčních technologií lze dokonce říci, že každá kopie bude mít zvukovou kvalitu originálu. Ke ztrátě kvality zvuku tak nedochází ani u třetí nebo další kopie, na rozdíl od toho, když se v 80. letech pořizovaly kopie nahrávek na magnetofonové pásky.

KDO TYTO POPLATKY PLATÍ A KOMU?

Poplatek platí ten, kdo prázdné nosiče nebo vybrané přístroje vyrobí nebo doveze do České republiky. Poplatek neplatí přímo samotný zákazník, byť tento

náklad výrobce či dovozce promítne do ceny výrobku v obchodě.

Systém tzv. náhradních odměn je od roku 1990 součástí českého autorského zákona a v současné době je praktikován v různých modifikacích naprostou většinou států Evropské unie i v řadě dalších zemí napříč kontinenty, viz studie BIEM (11/23/20 – 2020 Global Private Copying Study).

Výše poplatku je stanovena paušálně nebo procentem z ceny dováženého zboží. Konkrétní výše je určena vyhláškou Ministerstva kultury a kolektivní správci ji nemohou sami o své vůli měnit. Výše takového poplatku je zpravidla symbolická ke kapacitě médií či technologickým možnostem přístrojů kopírovat hudbu a filmy. Proto je aplikována prakticky na všechny média a přístroje, které každý z nás používá k soukromému užití, protože je fakticky nemožné sledovat a kontrolovat každé jednotlivé zkopírování nebo stažení písničky či filmu.

Nárok na odměnu mají autoři (skladatelé, textaři, režiséři, scenáristé, kameramani apod.), výkonní umělci nebo výrobci. Jinými slovy, poplatky se dle

autorského zákona platí kolektivním správcům OSA (za všechny autorské profese) a INTERGRAM (za výkonné umělce a výrobce). OSA následně vyplatí poměrnou část kolektivním správcům DILIA, OOA-S a OAZA. OSA nevybírá poplatky z kopírek nebo tiskáren, jak se občas veřejnost mylně domnívá. Tyto poplatky vybírají pouze kolektivní správci DILIA a OOA-S.

CO SE S TĚMITO POPLATKY DĚJE V OSA?

Vybrané odměny vyplácíme autorům a nakladatelům jako tzv. neadresné příjmy. Základem pro výpočet konkrétní odměny jsou výdělky autora nebo nakladatele ze stahování, streamování nebo z prodeje nosičů (CD, vinylů apod.) za předchozí 2 kalendářní roky (dle rozúčtovacího řádu čl. 5. 9. a 5. 10., str. 22).

DOPADY ZRUŠENÍ NÁHRADNÍCH ODMĚN

Pirátská strana dlouhodobě navrhuje tyto poplatky, které nazývá „výpalným“, zrušit. Zrušení poplatků by šlo nejen proti evropskému právu, ale mělo by zásadní dopad na honoráře umělců, zejména pak autorů, jejichž příjmy jsou přímo závislé na prodeji hudby. S ohledem na novou mezinárodní licenční praxi on-line služeb jako Spotify nebo YouTube většina těchto prostředků putuje do kapes českých autorů. Tedy snaha zrušit tyto poplatky znamená doslova okrást české umělce o významnou část jejich příjmů. Za kompenzaci náhradní odměny rozhodně nelze považovat např. snížení DPH na kulturní statky, jak navrhuje pirátská strana. Mezi DPH a příjmy autora neexistuje žádný přímý vztah. Argumentace, že snížením DPH klesnou ceny autorských děl, a tím se zvýší jejich

prodej, je naprosto lichá. Zkušenosti z jiných oborů ukazují, že zákazníkům žádný takový zásah pozitivně v podobě nižší ceny výrobků nepřinesl. Rozdíl si většinou rozdělí dodavatel a prodejce, cena pro zákazníka zůstává stejná. Ponechme stranou, že by kopírování pro osobní potřebu financovaly i právnické osoby, které ovšem dle platného práva takto kopírovat většinu děl nemohou.

To, že si dneska mohou pořídit kopii například alba The Wall od skupiny Pink Floyd pro moji osobní potřebu nebo pro mého sourozence, je podmíněno zákonem kompenzací umělcům, tj. v podobě náhradní odměny. Pokud by parlament schválil zrušení těchto poplatků, bylo by jakékoli rozmnožování pro osobní potřebu protiprávním chováním každého z nás, a naopak by taková změna zákona vedla ke kriminalizaci jednotlivců. A to si rozhodně nikdo z umělců ani kolektivních správců nepřeje. ☒

PŘÍKLADY SAZEB ODMĚN Z NEJPOUŽÍVANĚJŠÍCH MÉDIÍ

(Odměna je pro všechny nositele práv, tj. pro všechny kolektivní správce dohromady a je osvobozena od DPH)

CD všech formátů bez možnosti přepisování
0,40 Kč

Flashdisky, tablety nebo chytré telefony: platí se odměna
1,50 Kč
za každý započatý 1 GB kapacity,
nejvýše však 90 Kč.

CD všech formátů s možností přepisování
2 Kč

DVD všech formátů bez možnosti přepisování a ostatních nepřepisovatelných optických nosičů
1 Kč

Externí harddisky: platí se odměna
0,15 Kč
za každý započatý 1 GB kapacity, nepřesahuje-li kapacita 1 TB.
Přesahuje-li kapacita 1 TB, platí se odměna 150 Kč a dále 0,10 Kč za každý započatý 1 GB kapacity přesahující kapacitu 1 TB.

DVD všech formátů s možností přepisování a ostatních přepisovatelných optických nosičů
5 Kč